

Branislav Ivanović*

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet
Srbija

PROBLEMI KLASIFIKACIJA NEMAČKIH FRAZEOLIZAMA

Pregledni rad
UDC 811.112.2'373.7

Pitanje klasifikacije nemačkih frazeologizama često je zaokupljalo pažnju istraživača, a činjenica da se germanisti uvek iznova vraćaju ovoj temi govori u prilog tome da ono sve do dana današnjeg nije rešeno na najbolji način. U radu se retrospektivno iznose različiti kriterijumi koji leže u osnovi etabliranih supklasifikacija nemačkih frazeologizama. Oni počivaju na divergentnim kriterijumima, što rezultira mogućnošću da se jedan isti frazeologizam može svrstati u sasvim različite podskupove, što u praksi može zavisiti od procene istraživača, vrste istraživanja ili škole kojoj istraživač pripada. Ovakve mogućnosti i česta akcidentalna rešenja dodatno komplikuju situaciju i otežavaju jasniji uvid u problematiku frazeologizma kao jezičkog znaka i ovom nivou lingvističkih istraživanja mogu umanjiti stepen egzaktnosti. Zato se u ovom radu prospektivno naglašava da bi se objedinjavanjem određenih frazeoloških supklasa mogla dobiti konzistentnija slika o tipovima frazeologizama u nemačkom jeziku.

Glavne reči: frazeologizam, elementarne supklasifikacije frazeologizama, kompleksne supklasifikacije frazeologizama, kriterijumi za supklasifikaciju frazeologizama

1. Značaj klasifikacije nemačkih frazeologizama

Iako su pitanja klasifikacije frazeologizama stara koliko i frazeologija kao lingvistička disciplina i mada su u mnogome doprinela naučnom osamostaljenju ove lingvističke oblasti unutar germanističke lingvistike i njenom odvajanju od leksikologije, ona nisu rešena na sasvim zadovoljavajući način, usled čega se i danas mogu smatrati izuzetno aktuelnim. Vraćanje ovom problemu u novijim radovima (isp. Kühn 2007: 624–629) i stalne modifikacije već uzuelnih klasifikacija (isp. Römer i Matzke 2005: 193–195; Burger 2003: 33–55) samo potvrđuju rečeno.

Prve značajne klasifikacije frazeologizama potiču sa kraja četrdesetih godina 20. veka i vezuju se za Vinogradova i tadašnju sovjetsku lingvističku školu, da bi se zahvaljujući sovjetskim germanistima dalje razrađivale i uz neznatne modifikacije već početkom šezdesetih godina uveliko etablirale i primenjivale na frazeološkom materijalu nemačkog jezika, dajući tako impuls daljem razvoju tadašnje istočnonemačke frazeologije.

* Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet, Studentski trg 3, Beograd; email
brislav.ivanovic@fil.bg.ac.rs

Nije preterano reći da je pitanje klasifikacije nemačkih frazeologizama jedno od centralnih, a istovremeno i jedno od najkompleksnijih pitanja: centralno je jer od dobre klasifikacije zavisi bolji uvid u strukturne i semantičke osobenosti pojedinih supklasa frazeologizama, njihov međudnos, kao i jasno određenje frazeološkog inventara jednog jezika, a time i određenje frazeologije kao lingvističke discipline, a kompleksno je s obzirom na veoma brojne, a često i potpuno divergentne kriterijume koji su polazište za klasifikaciju, kao i s obzirom na svu kompleksnost i heterogenost frazeoloških formativa, njihovu semantiku i moguća idiosinkrazijska obeležja frazeologizma kao jezičkog znaka. Divergentni kriterijumi kao polazište za klasifikaciju rezultuju mogućnošću da se jedan isti frazeologizam može svrstati u sasvim različite podskupove, što u praksi može zavisiti od procene istraživača, vrste istraživanja ili škole kojoj istraživač pripada. Ovakve mogućnosti i česta akcidentalna rešenja dodatno komplikuju situaciju i otežavaju jasniji uvid u problematiku frazeologizma kao jezičkog znaka i ovom nivou lingvističkih istraživanja mogu umanjiti stepen egzaktnosti. Može se reći da u frazeologiji mnogo više nego u ostalim lingvističkim disciplinama važi paradoksalno pravilo: što je klasifikacija koherentnija, utoliko će rezultovati većim brojem izuzetaka, a što je detaljnija, manje je primenljiva na konkretnom jezičkom materijalu (Burger 1982: 20). Ovakvo Burgerovo stanovište korespondira sa Pilcovim stavom da je lingvistički značaj klasifikacija u frazeologiji upravo u tome što stalno skreću pažnju istraživača na ona frazeološka obeležja koja se teško mogu ili se, pak, uopšte ne mogu klasifikovati (Pilz 1981: 56–57). Iz rečenog ne treba zaključiti da je klasifikovanje frazeologizama principijelno nemoguće, već da ga treba precizno i krajnje objektivno posmatrati (Häusermann 1977: 39; Fleischer 1997: 111) i nastojati da svaka klasifikacija u frazeologiji ima attribute dovoljne razuđenosti i fleksibilnosti.

2. Elementarne i kompleksne klasifikacije frazeologizama

Nemačka frazeologija uobičajeno operiše dvema velikim grupama klasifikacija: elementarnim i kompleksnim (Pilz 1981: 55–56; Pilz 1983: 344 i dalje). Za navedenu podelu, na kojoj se u nemačkoj frazeologiji ranije neopravdano insistiralo, nisu nađena čak ni najsrećnija terminološka rešenja s obzirom na to da mogu implicirati njihovu veću ili manju eksplanatornu vrednost i značaj. Između navedene dve grupe klasifikacija zapravo ni ne postoji nikakva krucijalna razlika, ma koliko frazeolozi insistirali upravo na kompleksnim, a one elementarne često doživljavali kao starije, nametnute, eksterne i nedovoljno pouzdane. I elementarne i

kompleksne klasifikacije u nemačkoj frazeologiji zasnivaju se uglavnom na identičnim kriterijumima, a jedine razlike među njima mogu se definisati kao:

- a. singularnost primenjenog klasifikacionog kriterijuma jednog jezičkog nivoa kod elementarnih i simultanost primenjenih klasifikacionih kriterijuma različitih jezičkih nivoa kod kompleksnih klasifikacija frazeologizama
- b. isključenje semantike i pragmatike kod elementarnih klasifikacija, odnosno prisustvo semantičkih i funkcionalno-pragmatičkih kriterijuma kod kompleksnih klasifikacija.

Na ovome je baziran i rezultat klasifikacije: elementarnim se klasifikacijama dobija manji broj nedovoljno izdiferenciranih frazeoloških supklasa i suprotno.

2.1. Elementarne klasifikacije nemačkih frazeologizama

Elementarne klasifikacije su po pravilu starije od kompleksnih i zasnivaju se na određenim kriterijumima preuzetim i dobro elaboriranim u drugim lingvističkim disciplinama, tako da se sa svoje strane mogu podeliti na morfološku, sintaksičku, dijahronijsku i stilističku, a nešto ređe se navode i kriterijumi proistekli iz tvorbe reči.

Tako se zahvaljujući morfološkoj klasifikaciji frazeologizmi mogu podeliti na homomorfne, kod kojih bazični elementi pripadaju istoj klasi reči, npr. *Glas um Glas, von Mann zu Mann* ili *fix und fertig* i heteromorfne sa bazičnim elementima iz različitih klasa reči, npr. *bei jmdm. einen Stein im Brett haben, Hilfe leisten* ili *gleichschenkliges Dreieck*. Primenom navedene klasifikacije dobijaju se dva skupa nejednake ekstenzije: prvi i manji bi obuhvatao geminatne i samo jedan deo modeliranih frazeologizama, ali ne bi strogo isključivao ni neke druge supklase, dok bi se u drugom, bitno većem, teorijski našle sve heteromorfne kookurence.

Sintaksička klasifikacija nešto je kompleksnija od prethodne i frazeologizme deli različito u zavisnosti od vrste dominantnog sintaksičkog kriterijuma. Prema osnovnom sintaksičkom kriterijumu, svi nemački frazeologizmi mogu se podeliti na rečenice i fraze, pri čemu se i ovde dobijaju dva nejednaka podskupa. Prvi od njih bio bi rezervisan za paremije: *man soll nicht den Tag vor dem Abend loben*, topose: *man ist nur einmal jung* i jedan deo krilatica, ukoliko se prihvati autonomnost i legitimitet ove supklase, npr. *manche mögen es heiß*, dok bi drugi bio prezasićen sintaksički i semantički heterogenim supklasama. U date heterogene supklase ubrajaju se verbalne fraze (*Kohldampf schieben*), nominalne fraze (*Schnee des Alters*), prepozitivne fraze (*aus dem Stegreif*), adjektivske fraze (*schneller als der Schall*) i adverbijalne fraze (*hie und da*). Prema kriterijumu sintaksičke stabilnosti

komponentata svi se frazeologizmi mogu podeliti na bitno manju supklasu zatvorenih, poziciono i po broju komponentata potpuno stabilnih frazeologizama: *an jmdm./etw. einen Narren gefressen haben* ili *frank und frei*, i bitno veću supklasu otvorenih sa fakultativnim komponentama: *grün [und gelb] vor Ärger werden/sein*. Manju supklasu sigurno čini većina globalnih i komponentnih idioma, geminatni i terminološki frazeologizmi. Prema kriterijumu prisustva ili odsustva komponentata eksterne valentnosti (eksternih argumenata), frazeologizme delimo na one sa i na one bez komponentata eksterne valentnosti. I ovde bi podskup frazeologizama sa komponentama eksterne valentnosti bio manji i po pravilu restringiran na određeni broj globalnih i komponentnih idioma i jedan deo ustaljenih fraza, a u apsolutnom smislu ove komponente su isključene samo kod geminatnih i modeliranih frazeologizama, paremija, toposa i minimalnih frazeologizama. Sa funkcionalnog sintaksičkog aspekta, još uvek nedovoljno i sistematično opisanog, frazeologizmi se mogu podeliti na funkcionalno defektivne i one koji to nisu. Funkcionalno defektivni bi bili adjektivski frazeologizam *recht und schlecht* u primeru **eine rechte und schlechte Arbeit* ili nominalni frazeologizam *Hinz und Kunz* u primeru: **Alle Angekommenen, die ich gestern gesehen habe, waren Hinz und Kunz*. Prvi se ne može naći kao flektirani imenički preponirani atribut, iako se oba navedena adjektiva, kao i većina drugih, u nefrazeološkoj upotrebi u flektiranom obliku po pravilu mogu naći u navedenoj funkciji. Navedeni nominalni frazeologizam defektivan je po pitanju predikativske funkcije, iako se u nefrazeološkoj upotrebi imenica/nominalna fraza može javiti kao predikativ uz kopulativne glagole. (O daljim slučajevima funkcionalne sintaksičke defektivnosti isp. Burger i Jaksche 1973: 75–76; Fleischer 1997: 57).

Dijahronijska supklasifikacija, često nazivana i kulturno-istorijskom, veoma se retko primenjivala u nemačkoj frazeologiji, uglavnom usled nespremnosti frazeologa da na jasan i detaljan način rasvetle određene dijahronijske fenomene, a njen rezultat je sličan rezultatima prethodnih elementarnih klasifikacija u smislu nejednakosti ekstenzije i intenzije dobijenih skupova. U najširem smislu će se pri primeni ovakve klasifikacije uspostaviti distinkcija između opsoletnih frazeologizama, onih koji su postojali u određenoj starijoj fazi u razvoju jezika, a koji se smatraju izumrlim u sinhronijskom preseku neke od mlađih jezičkih epoha, npr. *wie ein Senfkorn [sein]* ili *den glimmenden Docht nicht löschen*, i živih, onih, dakle, koji su prisutni u sinhronijskom preseku jedne jezičke ravni, odnosno u još užem smislu, onih koji su prisutni u savremenom jeziku. Živi se frazeologizmi sa svoje strane

mogu supklasifikovati na manji podskup frazeologizama sa recesivnim obeležjima na različitim nivoima formativa: *das Paradies auf Erden, des Weges kommen, auf gut Glück* ili *alles, was da kreucht und fleucht* (isp. i Ivanović 2009: 175–184) i bitno veći skup onih bez recesivnih obeležja.

Primenom stilistike kao kriterijuma za supklasifikaciju frazeologizama dobijamo takođe dva podskupa: manji, ali semantički i strukturno heterogen skup stilski indiferentnih, npr. *die Telefonnummer wählen, sich die Zähne putzen, die Wurzel ziehen* i veći, takođe vrlo heterogen podskup stilski markiranih, koji se sa svoje strane dalje može razlagati na manje podskupove u zavisnosti od pripadnosti različitim stilskim registrima (žargonski, vulgarni, uzvišeni). Svrstavanje frazeologizama prema ovom kriterijumu može biti izuzetno značajno za učenje nemačkog kao stranog jezika, usled čega je neophodno da se ovakvi podaci prezentuju u frazeografiji.

I tvorbeni kriterijumi su izuzetno retko služili za supklasifikaciju frazeologizama, iako ovaj interdisciplinarni pristup može da rasvetli određene dinamičke procese unutar frazeoleksikona. Na ovaj način sve frazeologizme možemo podeliti na one koji nisu motivne baze za dalje tvorbene procese i one koji mogu biti motivne baze za defrazeološku derivaciju: *sich wichtig tun* > *die Wichtigtuerei*, frazeološku derivaciju (sekundarnu frazeologizaciju): *Koloss mit/auf tönernen Füßen* > *auf tönernen Füßen stehen* ili kompleksnu supstantivizaciju: *Abschied nehmen* > *das Abschiednehmen, ein mal eins* > *das Einmaleins*. (isp. Fleischer 1997: 185–191; Kostić 2006: 211–213; Kostić–Tomović 2009: 186–187).

2.2. Kompleksne klasifikacije frazeologizama

Svesni nedovoljnog diferencijalnog potencijala elementarnih klasifikacija, frazeolozi vrlo brzo šire repertoar kriterijuma i u simbiozi sa već navedenim kriterijumima formalne prirode uspostavljaju novije, kompleksne klasifikacije, prevashodno sa željom da se konačno pronađe i ustanovi dovoljno senzibilan intrumentarijum za distingviranje i grupisanje frazeologizama prema dominantnom obeležju, kao i da se izbegne pojava mogućeg svrstavanja jednog frazeologizma u različite podskupove i smanji potencijalni subjektivizam istraživača. Ovakve mogućnosti frazeologiji je ponudila semantika, a delimično i pragmatika. Tek po uključenju semantike i izdvajanju semantički relevantnih kriterijuma etabrirane su klasifikacije frazeologizama, kojima se i danas u literaturi operiše. Svi semantički kriterijumi u svim kompleksnim klasifikacijama mogu biti endogene i egzogene

prirode, mada se po pravilu prepliću, a rezultat je različita supklasifikacija. Kompleksne klasifikacije se sa svoje strane mogu podeliti na uže, koje obuhvataju samo frazeologizme ispod nivoa rečenice i od kojih su najpoznatije one Ule Fiks (Fix), Agrikole (Agricola), Černiševe (Černyševa) i Rotkegelove (Rothkegel) i šire, kojima se tretiraju i frazeologizmi u formi rečenice, čime se pomeraju granice frazeološkog inventara. Najviše odjeka u literaturi je, uz veće ili manje modifikacije, imala Burgerova klasifikacija frazeologizama iz 1982. godine (Burger 1982: 30 i dalje).

Endogena semantika utvrđuje prisustvo ili odsustvo bazičnih elemenata unutar frazeološkog formativa i na osnovu odsustva ovakvih komponenata izdvaja podskup minimalnih frazeologizama (strukturne kookurencije i specijalizacije), a u slučaju prisustva istražuje kakvo je značenje nekog bazičnog elementa unutar frazeološkog formativa, odnosno da li je upotrebljen jedan ili je upotrebljeno više njih u svom endosememskom (endocentričnom) ili egzosememskom (egzocentričnom) značenju, može li se uspostaviti semantička veza između bazičnih elemenata unutar frazeologizma i da li i na koji način participira(ju) u ukupnom frazeološkom značenju. Odgovorom na ova pitanja omogućena je suštinska podela frazeoleksikona na globalne i komponentne frazeologizme. Ukoliko u internoj semantičkoj strukturi postoji bilateralna determinacija među bazičnim elementima sa egzosememskom strukturom, a između plana izraza i plana sadržaja ne postoji izomorfija jer nijedan od sema kao najmanjih konstitutivnih jedinica ukupne sem-strukture frazeologizma nije istovremeno sastavni deo endosememske strukture bilo kojeg od bazičnih elemenata, reč je o globalnim frazeologizmima: *jmdm. eine Extrawurst braten* ili *nicht alle Tassen im Schrank haben*. Između endogene i egzogene semantike ne postoji korelacija, nijedna od komponenata se ne pojavljuje pri semantičkoj eksplikaciji, što uslovljava njihovu semantičku monolitnost (Dobrovol'ski 1982: 55). Ukoliko u internoj semantičkoj strukturi postoji unilateralna determinacija među bazičnim elementima, a neki od njih zadržavaju svoju endosememsku strukturu, a time i semantičku autonomiju, čime nejednako participiraju u konstituisanju frazeološkog značenja, reč je o komponentnim frazeologizmima. Između endogene i egzogene semantike postoji parcijalna korelacija jer se neki od bazičnih elemenata, uvek i bez izuzetka semantička baza, može pojaviti u semantičkoj eksplikaciji: *nur Bahnhof verstehen: `gar nichts verstehen`*.

Prema egzogenoj semantici svi frazeologizmi se mogu podeliti na transparentne frazeologizme, kod kojih je ukupno značenje zbir endosememskih značenja bazičnih elemenata: *gesammelte Werke*, providne metaforizacije, kod kojih se može uvideti

metaforična/metonimijska/sinegdoška transpozicija značenja: *Öl ins Feuer gießen* i opacifikovane frazeologizme sa potpuno zatamnjenom motivnom slikom: *jmdn. auf den Leim führen/locken*. Sa aspekta kompleksnosti semantizma dele se na ortonimijske i kompleksne (Heinz 1994: 283–290).

Semantički kriterijumi su dugo vremena apsolutizovani i shvatani kao *sine qua non* za konačno i adekvatno supklasifikovanje i definitivnu konsolidaciju jedinica frazeoleksikona po podskupovima sa dominantnim zajedničkim obeležjem, što se u nemačkoj frazeologiji doživelo kao svojevrsno olakšanje i utiranje puta novim tematskim krugovima, ali i provociralo određene nedoslednosti, koje će decenijama kasnije obeležavati istraživanja nemačke frazeologije.

Ma koliko da su semantički kriterijumi pomogli u rasvetljavanju i suštine frazeologizma kao jezičkog znaka i njihovoj boljoj klasifikaciji, frazeologija se vrlo brzo počela suočavati i sa pitanjem da li uopšte i kako tretirati pragmatičke frazeologizme i krilatice ili ih prepustiti leksikografiji, tekstologiji i nauci o književnosti. Ni elementarne, a ni kompleksne klasifikacije nisu nudile jasne kriterijume za izdvajanje ovih supklasa. Pragmatički frazeologizmi *guten Tag, mit freundlichen Grüßen, die Verhandlung eröffnen, was ich [noch] sagen/erwähnen wollte/möchte* izdvojeni su kao poseban skup na osnovu pragmatičko-komunikativnog kriterijuma, relevantnog samo za ovu skupinu frazeologizama vezanih za početak/kraj/eksponiranu/kritičnu fazu (in)varijantnih komunikativnih situacija. Za razliku od svih drugih, pragmatično-komunikativni kriterijumi nisu imanentni jeziku kao sistemu, već su značili izokvirenje iz systemske lingvistike i postuliranje kriterijuma u opisu jezika u upotrebi za koji važe drugačije zakonomernosti. Još dalje se otišlo u distingviranju krilatice kao posebne supklase izdvojene na osnovu apsolutno nelingvističkog kriterijuma, a to je poznato i dokazivo poreklo, čime se slika kompleksnih frazeoloških klasifikacija bitno usložnjava.

Koristeći prevashodno semantiku, stalno potpomognutu formalnim kriterijumima sintakse i morfologije poteklim iz elementarnih klasifikacija, a već postojećem setu kriterijuma dodajući pragmatičko-funkcionalni i kriterijum poznatog porekla, Burger predlaže sledeću supklasifikaciju frazeologizama: idiomi (nem. *Idiome*), komponentni nominalni frazeologizmi (nem. *phraseologische Verbindungen*), kolokacije (nem. *Kollokationen, bevorzugte Analysen*), modelirani frazeologizmi (nem. *Modellbildungen*), komparativni frazeologizmi (nem. *phraseologische Vergleiche*), funkcionalni glagolski spojevi (nem. *Funktionsverbgefüge*), terminološki frazeologizmi (nem. *phraseologische Termini*),

ustaljene fraze (nem. *feste Phrasen*), paremije (nem. *Sprichwörter, Parömien*), toposi (nem. *Gemeinplätze, Topoi*), kinegrami (nem. *Kinegramme*), pragmatički frazeologizmi (nem. *pragmatische Phraseologismen, Routineformeln*) i krilatice (nem. *geflügelte Worte*).

2.3. Inherentne slabosti kompleksnih klasifikacija frazeologizama

Problematičnost navedene kompleksne klasifikacije, kao jedne od najboljih i najpoznatijih, ali i drugih užih kompleksnih supklasifikacija frazeologizama u nemačkom jeziku nastaje iz više razloga, od kojih je nesumnjivo jedan ne samo simultano prisustvo krajnje heterogenih kriterijuma kao polazišta za klasifikaciju, već i istovremeno favorizovanje dva kriterijuma, od kojih je jedan relevantan, a drugi redundantan, što za posledicu uvek ima nekonsekventno povećanje frazeoloških supklasa u teorijskom modelu. Postuliramo li kao tačno da se idiomi kao centralna i najmnogobrojnija frazeološka supklasa izdvajaju samo i apsolutno na osnovu semantičkog kriterijuma, postuliramo li takođe kao opravdano i tačno da se idiomi sa svoje strane ponovo dele na globalne i komponentne isključivo na osnovu semantike, morfološki i sintaksički kriterijumi se onda za ovu supklasu moraju smatrati irelevantnim jer ne dovode do demarkacije idioma u odnosu na ostale supklase s obzirom na to da se članovi ovog podskupa mogu javiti u različitim sintaksičkim formama: verbalne fraze, *seine Haut zu Markte tragen, jmdm. den Garaus machen*, nominalne fraze, *der Hecht im Karpfenteich, dicke Luft*, adjektivske, *frisch gebacken, gut/wenig beschlagen* i prepozitivne, *durch die Bank, in der Stunde X*. Sledstveno rečenom, neopravdano je postuliranje sintaksičkog kao relevantnog kriterijuma za izdvajanje komponentnih nominalnih frazeologizama kao posebne supklase sa, kako se to dosta često primećuje, veoma malim brojem članova u nemačkom jeziku. Svoju autonomiju su ovakve dvočlane kookurence dobile u bivšim sovjetskim klasifikacijama i na materijalu ruskog jezika (Stepanova i Černyševa 1975: 206–209, 224), što je provociralo doslovno i *a priori* importovanje već postojećih klasifikacija u nemačku frazeologiju, a da se pri tome nije mnogo ili uopšte vodilo računa o mogućim strukturnim razlikama između nemačkog i ruskog frazeoleksikona. Svi komponentni nominalni frazeologizmi u nemačkom jeziku odlikuju se unilateralnom semantičkom determinacijom, mogu, dakle, imati egzosememski nukleus, što je ređi slučaj, npr. *das schwarze Gold, ein dummer Esel* ili, pak, egzosememske atribute, što je češći slučaj: *blinder Passagier, der kalte Krieg, blutiger Anfänger*, usled čega ih treba posmatrati kao komponentne idiome. U kasnijim revizijama svoje klasifikacije

Burger ih više ne spominje kao autonomnu klasu, ali i danas postoje autori koji insistiraju na očuvanju statusa komponentnih nominalnih frazeologizama (Fleischer 1997: 113–114), čime se nepotrebno usložnjava već dosta komplikovan i prezasićen teorijski okvir nemačke frazeologije.

Slično je i sa supklasom komparativnih frazeologizama. Ovo je zbirni naziv za posebnu grupu ekspresivnih, sintaksički veoma različitih frazeologizama koji u svom formativu najčešće sadrže poredbene partikule *wie* ili *als*. Poređenje u okviru frazeologizma je konvencionalno i ima prvenstveno funkciju dodatne semantičke eksplikacije i konkretizacije semantičke baze, a tek sekundarno i funkciju intenzifikacije i hiperbolizacije određenog svojstva ili radnje koji su iskazani semantičkom bazom. Semantička baza je po pravilu iz klase reči adjektiv, *dumm wie Bohnenstroh*, glagol, *etw./jmdn. fürchten wie die Pest* ili imenica, *ein Mann/Kerl wie ein Baum/Kleiderschrank*. S obzirom na prisustvo semantičke baze i na graduelni karakter idiomatičnosti, srpska frazeologija ovakve kookurencije već duže vremena sasvim opravdano svrstava u komponentne frazeologizme sa poredbenom strukturom (Mršević–Radović 1987: 42, 72, 92 i dalje), dok se u novijim nemačkim klasifikacijama i dalje javljaju kao autonomna supklasa (Burger 2003: 45), opterećujući inače već glomazan inventar podskupova. S obzirom na sintaksičku aspecifičnost, komparativni se frazeologizmi mogu javiti u formi adjektivske, nominalne i verbalne fraze, s obzirom na činjenicu da je poređenje u okviru ove supklase ustaljeno, baš kao što su i metafora, metonimija i sinegdoha ustaljene i uzualizovane kod komponentnih idioma sa neporedbenom strukturom, a posebno s obzirom na to da se i komponentnim idiomima sa neporedbenom strukturom dosta često može iskazati eksplikacija, konkretizacija, ali i intenzifikacija i hiperbolizacija semantičke baze, npr. *etw. in rosigem/in rosa[rotem] Licht sehen: `etw. [unkritisch] sehr positiv sehen oder beurteilen`*, dovoljno je opravdano ovakve frazeologizme svrstavati u supklasu komponentnih idioma, čime bi ukupan broj frazeoloških supklasa bio rasterećeniji, a međusobno diferenciranje divergentnih supklasa uočljivije.

3. Zaključak

Pitanje klasifikacije nemačkih frazeologizama do danas nije na najadekvatniji način rešeno. Kompleksnost frazeologizma kao jezičkog znaka, prisustvo različitih kriterijuma za supklasifikaciju, ali i importovanje već gotovih klasifikacija iz bivše sovjetske lingvistike postepeno su dovodili do izdvajanja pojedinačnih supklasa bez

dovoljno diferencijalnih obeležja u odnosu na druge supklase. Refleksi ovakvih ranijih pristupa i danas su prisutni u nemačkoj frazeologiji. Spajanjem određenih posebnih frazeoloških supklasa sa nedovoljnim brojem distinktivnih obeležja u odnosu na druge supklase u jednu dostigla bi se veća konzistentnost klasifikacije nemačkih frazeologizama.

Literatura

- Burger, H. 1982. *Klassifikation: Kriterien, Probleme, Terminologie*. In Burger, H. , et al. *Handbuch der Phraseologie*. Berlin/New York: Walter de Gruyter. 20 - 60
- Burger, H. 2003. *Phraseologie: Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Burger, H. i H. Jaksche. 1973. *Idiomatik des Deutschen*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Dobrovol`skij, D. 1982. Zum Problem der phraseologisch gebundenen Bedeutung. *Beiträge zur Erforschung der deutschen Sprache*. 2. Band. Leipzig. 52 – 67
- Fleischer, W. 1997. *Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Häusermann, J. 1977. *Phraseologie: Hauptprobleme der deutschen Phraseologie auf der Basis sowjetischer Forschungsergebnisse*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Heinz, M. 1994. Typologie der bildlichen Redewendungen aus lexikographischer Sicht, dargestellt am Beispiel des `Petit Robert`. In Sandig, B. (ed.): *Europhras 92: Tendenzen der Phraseologieforschung*. Bochum. 281 - 301
- Ivanović, B. 2009. Recesivnost u nemačkoj frazeologiji. *Anali filološkog fakulteta XXI*. Beograd. pp. 175 – 184
- Kostić, J. 2006. *Imenice nastale konverzijom u savremenom nemačkom književnom jeziku i njihovi ekvivalenti na srpskom* (neobjavljena doktorska disertacija). Filološki fakultet Beograd.
- Kostić–Tomović, J. 2009. Supstantivizacija u savremenom nemačkom jeziku. *Anali Filološkog fakulteta XXI*. Beograd. pp. 185 – 201
- Kühn, P. 2007. *Phraseologie des Deutschen. Zur Forschungsgeschichte*. In Burger, H. et al. *Phraseologie: Ein internationales Handbuch zeitgenössischer Forschung. Phraseology. An International Hadbook of Contemporary research*. 2. Halbband, volume 2. Berlin: de Gruyter. 619 – 643
- Mršević–Radović, D. 1987. *Frazeološke glagolsko – imeničke sintagme u savremenom srpskohrvatskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet.

- Pilz, K. D. 1983. Zur Terminologie der Phraseologie. *Muttersprache: Zeitschrift zur Pflege und Erforschung der deutschen Sprache* 5 -6. Wiesbaden. pp. 336 - 350
- Pilz, K. D. 1981. *Phraseologie. Redensartenforschung*. Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.
- Römer, Chr. i B. Matzke. 2005. *Lexikologie des Deutschen. Eine Einführung*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Stepanova, M. i I. Černyševa. 1975. *Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache*. Moskau: Verlag „Hochschule“.

Zusammenfassung

PROBLEME IM ZUSAMMENHANG MIT DER KLASSIFIZIERUNG VON DEUTSCHEN PHRASEOLOGISMEN

In der vorliegenden Arbeit wird darauf hingewiesen, dass die komplexen Fragen der Klassifikationen deutscher Phraseologismen immer noch als eines der Hauptthemen in der deutscher Phraseologie aufgefasst werden können, da sie infolge der großen Anzahl ganz verschiedenartiger Klassifikationskriterien in der einschlägigen Fachliteratur immer noch nicht völlig adäquat gelöst werden konnten. Am Beispiel von zwei autonomen phraseologischen Subklassen wird gezeigt, wie sie den umfangreicheren Subklassen zugeordnet werden könnten, wodurch der ganze theoretische Klassifikationsrahmen reduziert werden könnte, was in den zukünftigen Untersuchungen dem Konsistenzgrad auf dem Gebiet der Klassifikation deutscher Phraseologismen beitragen könnte.

Schlüsselwörter: Phraseologismus, elementare Klassifikationen von Phraseologismen, komplexe Klassifikationen von Phraseologismen, Kriterien für die Klassifikation von Phraseologismen

Rad primljen: 20. oktobar 2010.
Ispravka rukopisa dostavljena: 27. oktobar 2010.
Rad prihvaćen: 1. novembar 2010.